

Risale-i Nurda İsbat, Tevhid, İrfan ve Muhabbet

GİRİŞ

Bu isimler aslında anlam ve gerçekliği elde etmenin üç aşamasının ifadesidir. Aralarında sadece göreceli bir fark var. Evet, dördü de bir kelime sayılır. Bu kelimelerin oluşturduğu ortak deyim, varlıkta ve hayatta gerçeklik (hakikat) ve güzellik var mı yok mu, arayışlarının birleşik ismidir. Altı bin sene boyunca insanlığın birinci gündemi olan ve hakkında altı milyondan fazla çalışma yapılan, yüz binlerce kitap yazılan bir konudur. Bu konuyu elbette bir makaleye sığdıramayız. Bizim burada yazacağımız tek şey şudur: Risale-i Nur isbat, tevhid, irfan ve muhabbet için yazılmış altı bin sayfalık bir külliyattır. Biz bu külliyatın bu konuda ne dediğini anlamaya çalışacağız. Çünkü Risaleler bu konuda çok büyük öneme sahiptirler. Evet, geçmiş altı bin yıllık tarihî birikim içinde Risale-i Nur külliyatının önemi şu üç noktadan oluşuyor.

a) Risale-i Nur isbat, tevhid, marifet ve muhabbet için inen bütün semavi kitapların en kapsamlısı olan Kur'ana dayanıyor olmasından..

b) Fen bilimleri açısından 20. Yüzyılın açılımları, insanlık tarihinin bütün bilimsel verilerinin toplamından daha fazladır. Risale-i Nur Kur'ana dayanmakla beraber bu bilimsel verilerin hiçbirisiyle çelişmez oluşundan.. Ayrıca bütün bu ilmî verileri en azından onların mantığını ve bilimselliğini kendisine delil yapmasından..

c) Bu çağımız, bütün tarih kadar veriler ve gelişmeler gösterdiğinden; hiçbir çağda olmayan bir materyalizme ve diğer değersiz cereyanlara cevap verebildiğinden..

Demek biz Risale-i Nurun bu konudaki gücünü deşifre edecek bir kısım temel yöntemleri gösterebilirsek; insanın hakikati arayış serüveninde önemli bir kaleye bir bayrak dikmiş oluruz. Bu kardeşiniz bu yolda; imanını kurtarma ihtiyacı içinde 35 yılını verdi. Bu konuda birçok kitap ve makale yazdı. Fakat burada bütün o çalışmalarımı ve Risale-i Nur hakkındaki o derin analizlerimi yazamam. Sadece Risale-i Nurdan yeni öğrendiğim altı şifreyi vereceğim. Beni okuyan ve epistemolojik dayanaklarımı bilen insanlar, bu altı şifre ile hem varlığı hem dini hem tarihi hem vahyin mahiyetini hem Risale-i Nuru hem bugünkü bilimlerin yapısını kendiliğinden öğrenecek; kendi öz imkânları ile bu sonsuz sahrada nice vahaları kendisi tesbit edecek. Ve anlayacaktır ki; dünya denilen bu sahra, başka birçok amaç için çöl olmuş.. Varlık ve varoluş aslında çöl değildir; vücut ve varoluş sonsuz bilinç ve manalar içeren bir cennettir.

Birinci Şifre: *Muhyiddin İbn Arabî, Fahreddin Er-Razi'ye mektubunda demiş: Allah'ı bilmek, onun varlığını bilmekten başka bir şeydir. (26. Mektup, 2. Mesele)*

Bu sözün bugünkü ifade ile söylenişi şudur: *Allah'ı tanımak (irfan-marifet) sadece yaratan olarak onun varlığını isbat etmekten başka bir şeydir.* Bediüzzaman bu ifadeyi açacak dört-beş hakikati bu 2. Meselede izah ediyor. Bunları biz bugün şöylece özetleyebiliriz:

a) Eskiden Kelamcılar -ki Fahreddin Razi Kelam ekolünün ileri gelenlerindendir- Allah'ın varlığını, hudus, imkân ve ilk neden (teselsülün muhal olması) delilleri ile isbat ederlerdi. Hudüs, başta madde olmak üzere varlıkların sonradan oluştuğu gerçeği demektir. İmkân, bir şeyin durumu eğer olmak ve olmamak arasında eşit ise ve o şey var olmuş ise; onu var kılan başka bir sebebin varlığının gerekir olması demektir. İlk neden ise esbap için de ayrıca başka sebepler gerektiğinden bu gördüğümüz sebepler zincirinin mutlaka varlığı kendiliğinden olan bir ilk nedene dayanıyor olması gerekliliği demektir. Buna Kelam ilminde teselsülün muhal olması delili denilir. İbn Arabî diyor ki: Siz Kelamcılar bu gibi nazârî deliller ile ancak Allah'ın varlığını isbat edersiniz. Bu ise kuru bir isbattır; böyle bir isbat, Allah'ı tanımayı ve onu sevmeyi netice vermez. Allah'ı isbat onu tanımak demek değildir.

Bediüzzaman, İbn Arabî'yi bu noktada haklı görüyor. Ve Risale-i Nurun bu marifet sorununu iki yönden çözdüğünü söylüyor. 22. Sözü ve 32. Sözü referans veriyor. 22. Sözde, Kelamcılar gibi ilk nedene yani varoluşun başına gitmiyor; bütün her şeyde, her zaman ve her yerde gösterdiği sonsuz şuur (bilinç) inayet ve diğer isimlerin tecellileri ile Allah'ı isbat ediyor. Ayrıca bu isbat içinde sırası geldikçe marifet ve muhabbeti de anlatıyor. 32. Sözde ise isbat, marifet ve muhabbeti ayrı birer bölüm içinde işliyor. Bilindiği gibi 32. Söz üç mevkiştir. Birincisi isbatı, ikincisi marifeti (tanımayı) üçüncüsü ise İlahî muhabbeti işliyor. Önce onun varlığını isbat; sonra bu varlığın mahiyetini bilme ve tanıma; sonra onu sevip onunla ebedileşme.. Bu üç aşamalı yolculuk diğer birçok risalede de vardır. Az bir dikkat ile insan bunların farkına varabilir.

Hulasa: Bediüzzaman, Kelam ilminin yol ve yöntemini eksik gördüğü gibi; İbn Arabî tarzı marifet ve tanımayı da eksik görüyor; şöyle ki: İslam Tarihi; 5. Hicri asırda değişik kültürler ile bütünleşince Kur'anın soyut ve sonsuz bilgileri kayboldu; yani anlaşılmaz oldu. Bir yandan Allah'ı gökte müşahhas bir varlık olarak algılayan Haricî akımlar, öte yandan Yunan felsefesi ve gnostik akımlar Müslümanları şaşırtmış idi. Demek felsefe ve gnostik akımlar çokça yayıldığı için gökte oturan somut bir varlığa inanmak zihinlere oturmadığı gibi; felsefi akımlardan gelen inkâr eğilimleri de Müslümanlar tarafından tam cevaplanamıyordu.. Bu iki başlı belaya karşı tasavvuf akımları kollarını sıvadılar; irfan ve muhabbeti işlediler; isbatı ikinci derecede tuttular. İbn Arabî ise irfan ve muhabbeti işlemekle beraber isbatı da üzerine aldı. Çünkü bu şekilde irfan ve muhabbet daha iyi oturuyordu; hem dinsizlere bu şekilde cevap verilebiliyordu.

İbn Arabî Allah'ın varlığını görür gibi anlamak, onu tanımak ve onu sevmek demek olan irfan ve muhabbet söylemi ile bütün bu kozmosun Allah olduğu gerçeğini dile getiriyordu. O bu farklı tezi ile yukarıda anlatılan bütün sorunları gideriyordu. Fakat bir sorun kalıyordu: Kur'an bu görünen kozmosa *gayr (Allah'tan ayrı şey)*.. *min-dunillah (Allah'ın dışındakiler)* diyordu. İbn Arabî bu iki tabirin altında ezilmemek için bu sefer **La-mevcude illa Hu** dedi. Tek bir varlık var; o da Allah'tır; insanların başka isimler ile bildiği diğer varlıkların varlığı hayal ve vehimdir, dedi. Puta tapanlar yine gerçekte Allah'a tapıyorlar, diye söyledi. İbn Arabî'nin bu cevabını beğenmeyen diğer Sufi ekoller, *La mevcude illa Hu* demediler; eşyanın da kendine göre bir varlığı var; fakat biz Allah'tan başka bir şey görmüyoruz, mealinde *La-*

meşhude illa Hu dediler. Bununla beraber bu iki söylemin ontolojik ve psikolojik üç nedeni daha vardı:

a) Allah, sonsuz bir varlık olarak ele alınmadığında; ulûhiyet ve aşkınlık hakikati elden gider. Varlık ve Allah ilişkisi hiç anlaşılmaz olur; anlaşılrsa da kalbe oturmaz.

b) Tasavvuf ekolleri genelde kalb ve gönül ile gittikleri için; Allah'tan başka bir varlığı kabul etmek ve gözlemlemek onların psikolojisini bozuyordu. Evet, âşık insan aşkından başka bir şey görmez.

c) Allah'ın sonsuzluğu, temel bir bilgi olarak ele alınmadığı zaman; başta haşır olmak üzere dinî hiçbir mesele isbat edilemez ve kalplere oturtulamazdı. Hemen hatırlatalım ki Allah'ın mahiyeti, sonsuzluğu, isim ve sıfatların ayn mı gayr mı gibi sorunlar, bugün bile devam ediyor. Bunları çözmek için bazıları teşbih de tenzih de caizdir formülünü öneriyorlar. Bazıları gönül açısından her şey ayndır, akıl açısından her şey gayrdır, diyorlar.

İbn Arabî ve Bediüzzaman kâinatın Allah'tan başka şeyler yani gayr olma meselesini varlık mertebelerinin değişik olması gerçeği ile izah ediyorlar. İbn Arabî hazarat-ı hams var, varlık beş kategoridir; bu kategoriler göreceli olarak birbirinden ayrı da olsalar, sistem ve varlık olarak beşi de birdir diyor. Bediüzzaman ise zihni, misali, mümkün ve vacip varlık mertebeleri var diye bu sorunu çözüyor. Bazen kalbî gitmekle beraber genelde aklı gidiyor. Bu asırda umumun imanını kurtarmak ile görevliyim, diyor. Uzun felsefi araştırmaları buna engel görüyor. Ben bütün bu tarihî tartışma ve sorunları, Kur'anın mucizevî beş nüktesi ile çözdüm. Bunun için 350 sayfalık Marifet ve Velayet isminde bir kitap çıkardım. Beni buraya yönlendiren yine Risale-i Nur oldu. Çünkü Risale-i Nur, Kur'anın ve Hz. Peygamberin mucizelerini anlatırken; marifetullah yani Allah'ı bilme ve tanıma konusunda zirvede bulduklarını ve bu konuda bütün diğer ekollerden daha yüksekte olduklarını tekrar ile söylüyor. On yıl boyunca bu zirve oluşun hangi kriterlere dayandığını araştırdım. Bu 350 sayfalık kitap ortaya çıktı. Hulasatul-hulasası şu dört prensiptir:

1) *Allah*; bilinç, ilim ve vacip (soyut ve sonsuz) varlıktır. *Bu Varlık*, potansiyel olarak bütün aşkınlık ve yetkinliklere sahiptir. Bu yetkinliğini Rahmaniyet ve sünnetullah denilen kanunlar üzerinden gösteriyor. Sayıları binlerce olan bu kanunların başında nedensellik ve bilimsellik gelir. Besmeledeki **be** ve **isim** bu iki hakikate bakar. Bu kanunların temeli ise Risalelerde *cem-i ezdadın işletilmesi* ile ifade edilen dualiteli-diyalektik yaradılıştır. Rahman ismi buna bakar. Fakat nedensellik, bilimsellik ve yasalarla beraber Allah'ın yetkinliği ve aşkınlığı sonsuz olduğundan Allah bazen; ihtiyaç olduğunda **Rahimiyeti** ile özel müdahalede bulunur; bazı şahıslar ile özel olarak ilgilenir.

2) Varlık, soyut ve somut boyutları ile sonsuzdur ve gerçek manada birdir. Diğer varlıklar, matematikteki türevler gibi o bir'den çıkarlar. Mesela iki sayısı iki adet birin toplamıdır. Yaradılış bazında 0-1 sistemi, bu hakikatin teknik yönünü bize gösterir.

3) Bu sistem içinde ne ki somut ve sınırlı ise, o Allah'tan başka bir şeydir; gayrdır. Varlık mertebesi olarak aşağıdadır. Çünkü Allah sonsuz ve soyuttur. Dolayısıyla sınırlı ve somut

şeylere tapanlar, putperesttir. Barla Lahikasında anlatıldığı gibi; putperest, kesin bilgi yerine zanna tabidir ve dolayısıyla korkaktır. Kur'an ve Risale-i Nur tekrar ile diyorlar ki: **Allah'ı sonsuz olarak bildiğinde yani iman-ı tahkiki sahibi olduğunda, sende korku ve üzüntü olmaz.** Demek eğer bizde korku ve üzüntü oluyorsa bu, bizim Allah'ı henüz tam tanımadığımız; Onun sonsuzluğunu ve aşkınlığını bilmediğimiz manasına gelir. Nitekim Hz. Muhammed Miraca çıkıncaya kadar üzülyordu. Fakat Miraç ile geçmiş ve gelecek her şeyin mahiyetini öğrendi; sonsuzluğu anladı.. Miraçtan önce sadece nebi (vahiy alan) ve veli iken Miraç ile resul (şeriatı uygulayan elçi) oldu. Yunus suresi, özellikle 62-65. Ayetler, bu gerçeğe delil olduğu gibi; Bediüzzaman'ın **Onun velayeti miraç ile zirveye çıkıp risalete inkılâp etti**, sözünü de tefsir ediyor. Evet, Risaleler Kur'anı tefsir ettiği gibi Kur'an da bazen Risalelerin anlaşılmasına sebep oluyor. Nitekim Kitabı Mukaddesi iyi ve doğru bilmek, çok güzel bir şekilde, Kur'anın anlaşılmasına altyapı olabiliyor.

Sakın miracı füze gibi bir yerden bir yere gidiş gibi algılamayın veya sırf ruhen gitti iddiasında bulunmayın. Miraç bir yerden bir yere fizikî veya ruhanî bir gidiş değildir. Miraç, bütün geçmiş ve geleceği ile varlığın Hz. Muhammed'e ruhen ve bedenen yaşatılmasıdır. Zaman üstü olduğundan ruhanilere gösterilen bir velayet mucizesidir.

Allah'ın sonsuzluğunu ifade eden sadece iki kelime var: **Allah ve Hu**. Allah kelimesi sonsuz ve ibadete sadece kendisi layık olan varlık manasına geldiği için.. Hû zamiri ise mutluluk (aşkınlık ve sonsuzluk) manasını taşıdığı için.. Bunun delili de *La-ilahe illallah* veya *illa Hu* 'dan başka bir şekilde kelime-i tevhidin söylenmemesidir.

Hulasa; eskiden Allah'ı bilmek ve marifet sorunu vardı. Allah'ın varlığını isbat etmek diye bir konu yoktu. Maalesef materyalist ve deccal asrımız, marifet (Allah'ı bilmek) konusunda tamamen mahrum olduğu gibi insanların yarısından fazlası Allah'ın varlığı konusunda yine sıkıntı çekiyor. Binlerce kitap sadece Allah'ın varlığını isbata yönelik yazılıyor. Müslümanlar da dâhil insanlık, bu sorunu aşıp maneviyat ve irfan sahasında seyr u sülûk yapmadığı için sayısız maddî ve hayatî nimetlere rağmen çağımız en bedbaht çağ olmuştur.

İkinci Şifre: Tarihte İsbat Ekolleri

İnsanlık vahşet dönemini geçtikten sonra Âdemiyet ile ifade edilen başta utanma ve giyinme olmak üzere bir kısım soyut değerleri öğrendi. Bu bizim hayatımızda 3-7 yaşlarına tekabül ediyor. Sonra iyi ile kötüyü öğrenmek ile düşünceyi öğrendi. Sonra ergenlik, evlilik ve cinselliği ve mülkiyeti öğrendi. Tevratın ifadesi ile cennette üç ağaç vardı. Varoluş ağacı, iyi ile kötüyü bilme ağacı ve hayat ağacı.. Allah âdeme (insana) hayat ağacını yasak etti. Çünkü insan (Âdem-Havva) eğer hayat ağacından yerse çocukluk (tufuliyet) cennetinden atılacak idi. Bu hayat ağacı (cinsellik) böyle bir tehlike içermekle beraber insanın soyunu devam ettirdiği için nispeten onu ölümsüzleştiriyordu. Evet, ebedilik, mutluluk, bilgi gibi değerler, göreceli ve paradoksaldir. Çünkü sınırlı-somut yaradılış kendi özünde paradoksal bir şeydir. Nitekim sınırlı varlık ve benlik, gerçek ve sonsuz olan varlığı sınırlandırır; cinsellik (hayat ağacından yemek) ise, ebedî olan ruhanî hayatı unutturuyor.

Hemen hatırlatalım ki; başta musibetler olmak üzere hayattaki bütün paradoksal durumlar, sonsuzluk ve mutlaklık istihale makinesinde hayra ve doğruya dönüşür. Kaderin hayrı da şerri de Allah'tandır, hükmü bunun ifadesidir. İşte insanlık Âdemiyet ile birçok değer öğrendi. Fakat sonsuzluğu yine bilmiyordu. Onun için Âdem olmuş bütün klan ve kabileler, varlıkta ve hayatta olağanüstü bir bilinci keşfetmelerine rağmen her bir varlık kategorisindeki bilince ayrı isimler olarak tanrılar dediler. Denizler tanrısı, hava tanrısı, bitkiler tanrısı, yağmur tanrısı gibi.

Önemli bir nokta şudur ki; varlığı ve yetkinliği sonsuz olan Tanrıyı kabul eden semavi dinler, vahiyler olarak insanlığa geldiğinde eski insanların bu bilgisini reddetmediler. Sadece bunlara tanrılar değil de melekler dediler. Evet, sonsuz bilinç ve hakikat âleminde gelen bu vahiyler, Allah'ın sınırlı ve somut olamayacağını çok açık olarak bildiriyor.

Evet, bugün yazılım gerçeği gösterdi ki; organizasyonlarda ve oluşumlarda birçok data ve veriyi şuurlu bir şekilde kullanan bir bilinç ve ruh vardır. Organizasyon ve birlik başlı başına bir ruh ve bilinçtir. Evet, bilinç ve ruh varlığın soyut görünümüdür; ilme ve iradeye dayanır. Madde ve enerji ise, varlığın diğer bir görünümüdür; kudrete dayanır. Demek bilinç ve ruh maddenin kendisi kadar hakikattir. Ayrıca bilinç ve ruh soyut yani ölümsüz olduklarından başka bir tabir ile entropiye tabi olmadıklarından maddeden daha öz ve daha önemlidirler, denilebilir. Bediüzzaman sosyal, biyolojik ve ekolojik organizasyonlar içindeki bilince, şahs-ı manevî ve melek diyor. Bu bilinç, gayb (metafizik) âleminde, bu dünyada temsil ettiği varlık suretinde görünür.

Allah'ın Batın ismi ile ifade edilen bu sonsuz bilinç ve kuvvet, Tevrat'ta varlığın bilinci ve hafızası manasında *mamre* kelimesi ile ifade edildi. Yunan felsefesi söz, mantık ve kelime manasında ona logos dedi. Sonra Hıristiyanlık dini geldi. Havariler, bu logos hakikati, dinin vahiy dediği gerçekliğin kendisidir; o da somut olarak İsadır, dediler. Kur'an 4/171. ayette İsa Allah'tan bir kelime ve ondan bir ruhtur, diye bu iddiayı hem kabul etti, hem tashih etti. Vahiy Allah'ın kelam sıfatıdır. Fakat Allah'ın sıfatı, aynısı değildir, dedi. Müslümanlarda bu derin mesele, Kelamın zor bir konusu olarak Kur'an mahlûk mudur, değil midir şeklinde tartışılmıştır. Ehl-i Sünnetin son kararı olarak İlahî vahiy (aktif ilim) ne ayndır, ne gayrdır, denilmiş. Bediüzzaman da bu ince sırta atfen Risale-i Nura Sözler ismini koymuştur.

İyi ve kötüyü bilme ağacı: Tevrat'taki bu mucizevî deyim, insan düşüncesinin nasıl oluştuğunu teknik olarak bildirdiği gibi; varoluşun paradoksal mahiyetini de gösterir. Evet, iyi ile kötü beraber biliniyor mukayese edilmeden ve dualiteli, diyalektik süreç çalışmadan insan âdem olamaz, soyut ve manevî değerleri bilemez. Melek gibi saf kalır veya şeytanlaşır. Evet, Bediüzzaman, Muhammed İkbâl ve Ali Şeriatî gibi mütefekkirler, eğer dinin mucizeliklerini gösterebilmişler ise bu onların Doğuyu ve Batıyı, maddeyi ve manayı eşit ağırlıklı olarak bilmelerindedir. Sartre'ın ben inanmıyorum; fakat eğer inanırsam Ali'nin dinine inanacağım demesi bundandır. Evet, Müslümanlarda önemli bir kemiyette dindar aydınların olmasının ve Batıda dindar aydınların yok denecek kadar az olmasının sebebi, burada andığımız bu şahsiyetlerin imana ve İslama yönelik faaliyetleridir.

Evet, Batıda dindar aydınlar var. Fakat bunların çoğu sekülerdir; din ayrı, bilim ayrı diyorlar. Geri kalanı ise, dinin zahirî metinlerini esas alıp bilimsel verileri tamamen reddediyorlar. Hâlbuki çağımızın bilimleri bugün için dört önemli gerçeği, dine uygun olarak tesbit ediyorlar:

a) Sonsuzluk esastır ve yokluk yoktur.. b) Varlık ve varoluş, enerji + yazılım + gelişme sürecidir. Sonsuz bir enerji var; ilim ve yazılım o enerjiye biçim veriyor.. Bu ikisi bir bütün olarak varlıklar şeklinde ortaya çıkıyor. Sonra mükemmelliğe doğru gelişmeye devam ediyor.

c) Varlığın ve hayatın özü olan aktif bilinç, bu için bir bütün olarak iç içe bulunmasındadır.

d) Bütün galaksiler, bütün canlılar hatta bütün atomlar ve hatta bütün parçacıklar bir bütün teşkil ediyorlar. Kâinat sadece sanal değil; 11 boyutu ile sonsuz bir bilgisayar gibi çalışıyor. Eşyanın çeşitliliği ve çokluğu bu bilgisayarın işletim sistemine zarar vermiyor. Çünkü hepsi de o bilgisayar içinde küçük birer dosyadır.

Bu gibi ilmî konuları tesbit eden modern ilim dünyasını takip etme imkânına sahip olmadığı halde; Bediüzzaman'ın bu ilmî verileri, benzer ifadeler ile dile getirmesi ve Risalelerinde bunları ilim dünyasına sunması, ayrıca dikkate değer bir noktadır. Şöyle ki:

a) Allah'ın sonsuz isimleri ve yetkinlikleri vardır. Bunlardan kudret, ilim ve irade en başta gelirler. Kudreti görüp de ilim ve iradeyi görmemek, insanı materyalist yapar. Kudret ve ilmi (bilinci) görüp de iradeyi görmemek insanı tabiatperest yapar, mealinde bizi uyarıyor. 24. Söz ve 23. Lem'a bu gibi yanlışları düzeltmek için yazılmıştır. **b)** Kudret, ilim ve irade birbirinden ayrılmaz, diyor. (Katre)

c) Kudret, ilim ve irade ile yaratılan ve insan âleminin binbir ilim dalı ile incelenen bu kâinat, Kur'an tarzında Arapça olarak ifade edilmiştir. Kur'anda da ilim, kudret ve irade iç içedir, diyor. (20. Mektup ve 28. Lem'a) Burada hemen şu dört kısa ara bilgiyi vermek gerekir. Yoksa vahiy ve Kur'an denilen bu bilinç, sonsuz olduğundan sınırlı bir makale ile anlaşılacaktır.

• Evet, Kur'an kıraat kökünden gelir. Bu ise küçük parçaları birleştirip önce kelime sonra cümle sonra kitap olarak okumak demektir. Yani imtihan ve manaların üretimi için ortaya konulan dualiteli ve diyalektik varlık filmini birlik ve tevhid çerçevesinde okumak, hayatın ve yaratılışın gerçeğidir.

• Logos (söz ve mantık) manasına gelen **kelime'nin** ebcedî değeri 95'tir. Bu ise 19'un beş katıdır. 19 sayısı ise, zirve durumların sembolüdür. Nitekim Kur'an 114 suredir. Kayd ve sened kelimeleri de 114 (19*6) ediyor. Evet, Kur'an hakikat ve bilincin varlığının senedi ve Arapça olarak kayıt altına alınmasıdır.

İnsanın bedeni kudretten, bilinç ve nefsi ilimden, ruhu ise iradedendir. Bu hakikate işareten, Allah ruhtur, Allah zamandır, denilmiş. Bunun anlaşılması için de Whitehead, Süreç Teolojisi isminde bir kitap yazmıştır. Yani maddî, anlık zamandan ziyade; Allah'ın bilinçli müdahalesi

demek olan iradesi zamanlar üstü olan süreç içindeki koordinatlarda daha net görünür. Evet, insan ruhu, aslen soyuttur ve soyut değerlere dayanır; onlarla beslenir; onun için insan birey olarak da diriltilecektir. Yani saf soyut ve saf somut olmadığından ruh denilen soyut hakikat, varlığın her aşamasında kendi ortamına uygun bir elbise giyer.

- Yukarıda değindiğim gibi yokluk yoktur; insanların yokluk dediği şey saf-soyut ve asıl bilinçli varlıktır. Nitekim ‘adem kelimesinin sayısal değeri 114 ediyor. Bu sayı, insanların bu kelimeyi yanlışlıkla yokluk manasında kullandığına işaret ediyor. Ayrıca bütün hakikatlerin ve varlığın ifadesi olan Kur’anda bu kelime geçmiyor. Mevcudat ve mahlûkat kelimelerinin geçmediği gibi.. Evet, varlık bir ve sonsuzdur. Soyut olarak sonsuzluğunu anlıyoruz. Somut olarak da varlık sisteminin sonu olmadığından ve süreç itibarı ile kesintisiz olduğundan yine sonsuzdur, diyebiliriz. Bu görünmez hakikati gösteren Arabî Şemme Risalesinde geçen şöyle bir söz var:

Ey Said, eğer cesaret edip, ‘adem denilen ummana atlayabilirsen, gerçek varlığın ve saadetin orası olduğunu anlar ve tadarsın.

- **Peki, eğer, bunlar neden daha önce bilinmedi, diye sorulursa?.**

Cevap: Bilenler çok oldu. Fakat altyapı ve iletişim imkânları bunların umuma yayılmasına müsaade etmedi. Ayrıca eskide insanların büyük çoğunluğu avam idi. Avam ise ilmî ve soyut hakikatleri anlamaz. İşte çok uzun süren bu mahrumiyetin rivayet bazındaki ifadesi şudur:

Âdem (ilim, mana, eril değerler) ve Havva (maddî hayatın malzemeleri) gayb cennetinden yeryüzüne inince 40 bin sene (çok uzun bir dönem) birbirinden ayrı kaldılar: Âdem Arafat (irfan) dağına düşmüştü. Havva Cidde (çalışma ve gayret) şehrine düşmüştü. Nihayet Hz. Muhammed geldi; Ahmediyetini ve Muhammediyetini bir yaparak onları birleştirdi. Allah ve bütün melekler onların nikâhına şahit oldu. Sonra öldüler; Ebu-Kubeys (meşale ve aydınlık) dağında (devletinde) defnedildiler. Evet, hakikati isbat için bütün zıtları ve zıt süreçleri tevhid potasında evlendirmek gerekir.

Âdem ve Havva ile ilgili bu gibi rivayetler için M.E.B İslam Ansiklopedisine bakabilirsiniz.

Üçüncü Şifre: Fatiha Suresinde ve Risale-i Nurda İsbatın Üç Yolu:

Fatiha suresinin ilk yarısı, bütün yönleri ile bütün boyutları ile hakikatin ifadesidir. İkinci yarısı, hakikate ulaşmaya çalışan üç ayrı yolun izahıdır. Hakikatin benzersiz bir izahı olan 30. Sözün Birinci Mebhasının sonunda bu üç yol izah ediliyor. Biri maddenin karanlık yapısı içinde hakikate ulaşma yoludur. (Dünya küresinin içinden geçip öte taraftaki hakikat güneşini görme yoludur.) İkincisi, sebepler sistematiği içinde hakikati arama yoludur. (Dünya küresini yüzünden dolaşıp güneş gören öteki tarafa geçmek yoludur.) Üçüncüsü ise, son derece kolay ve ucuz bir araç ile bulutlar üzerine çıkıp hakikat güneşini görüp maneviyat nesimini teneffüs etmek yoludur.

Bazı tefsirlerde birinci yolda gidenler, Hıristiyanlardır, ikincisinde gidenler Yahudilerdir. Üçüncü yolda gidenler Müslümanlardır şeklinde bir bilgi var. Bu bilginin manası ise şudur: Hıristiyanlar, fizikçilerin maddeyi anlamada boğulmaları gibi İsanın mahiyetini anlamada boğuldular. İsanın bedeninde saplandılar. Veya ruhaniliğe saplanıp kaldılar. Hayat konusunda tefrite düştüler: *Dallin oldular*. Yahudiler müteşebbis bir millet oldukları için sebeplerde boğuldular, başta para olmak üzere sevdikleri sebepler kendilerine fırtına gazapları olarak geri döndü. Hayatı sevme konusunda ifratta bulundular. *Mağdubu aleyhim oldular*. Müslümanlar ise sırat-ı müstakimi yani ifrat ve tefriti bırakıp orta yolu tuttukları için nimete mazhar oldular.

Bir uyarı: Buradan anlaşılıyor ki; Müslümanlar, maddeyi incelemeyi reddetmemeli, sebeplere teşebbüs etmeyi ihmal etmemeli.. Çünkü tevhid ve sırat-ı müstakim nuru ile yani ifrat ve tefrit ortası denilen sırat-ı müstakimi esas almakla ancak nimete mazhar olunur. Nitekim Kur'an ve İslam, ruh ve bedeni, madde ve manayı, dünya ve ahreti barıştırmak; onları bir görmek ve göstermek olduğundan ***mahiyet ve hüviyetin toplamı olan hakikat ortaya çıkar***. Evet, fenleri kullanacağız; fakat materyalist olmayacağız. Madde ve enerji içindeki kutsal kudreti, ilim ve iradeyi göreceğiz. Dünyanın binbir belasını ve sosyal yükünü taşıyacağız; ama bunun imtihan hikmeti için olduğunu anlayacağız. Evet, sosyal hayat ve fen bilimlerini birleştirip dünyayı kemal asrına yükselteceğiz. Üstadın ***Hız. Muhammed, insanlığın kemal (olgunluk) yaşındaki Üstadıdır*** sözünü pratize edeceğiz. Nasıl ki ilk 500 yılda bu hakikat o asırların seviyesine göre pratize edilmiş idi. Evet, hakikat güneşi, maneviyat nesimi, birlik ve bütünlüktedir. Bunları anlamak ve yaşamak ise sonsuzluğu bilmek, varlığı tanımak ve yokluğun olmadığını anlamak iledir. Demek terk-i hayatı, terk-i ilmi, terk-i medeniyeti maneviyat sananlar yanılırlar. Çünkü böyleler sonunda dallın olurlar.

Hulasa: *Kur'an Fatihadadır; Fatiha Besmelededir; Besmele Ba harfinin noktasındadır;* mealindeki sözün izahı olarak önceden kaleme aldığım kısa bir yazıyı buraya alıyorum. Hemen hatırlatalım ki; nokta sonsuzluğun sembolüdür.

Besmelenin Tefsiri Olarak Dokuz Nükte:

1) Evrensel vahiy dışında insanın metafizik duyularına dayalı oluşan bütün yol ve metotlar, sınırlı ve lokal olarak düşündüklerinden lokal olmaya mahkumdurlar. Lokal oldukları için sonsuz olan gerçeği görmek uğruna dünya ve ahireti, ruh ve bedeni, bilim ve inancı ve Allah'ın iki eli sayılan diğer zıtları birbirinden ayırmak zorunda kalırlar. Dolayısıyla bu yollarda giden insanların hayatı ve düşüncesi, varlığın tümünü kuşatamaz; kuşatıcı ve canlı olamaz.

2) Kur'an ve Peygamber yolu ise bütüncül olduğundan ve zıtları barıştırdığından o yolda sonsuzluğu ve realiteyi görmek çok kolay ve herkese nasip olabilir. Ayrıca tasavvuf, olağanüstü bir eğitim gerektirdiğinden çok az insana nasip olabilir. Bu yolda yetişenler dahi Sahabeler kadar gerçekleri göremiyorlar. Onun için en küçük (fakat gerçekten sahabeden olan) sahabî, en büyük veliden daha büyüktür diye Ümmet kabul etmiştir. (27. Söz ve Eki)

3) Kur'an bu somut âlemdeki madde ve hayat içindeki ruhu ve bilinci gösteriyor. Dolayısıyla ruhun varlığını ve ölümsüzlüğünü ispatlamaya gerek kalmıyor. Ve bu yolda bütünlük ve gerçeklik olduğundan insanın geçim için yaptığı kavgalar bile camide yaptığı itikâftan daha sevaplı olur.

4) İslam dininde ilim kaynağı, 5 duyu verileri ve icmadır; yani bilimsel gerçeklik, ihtisas ehlinin genel kanaati ve beş duyunun tesbit ettiği yasal veri ve mucizelerdir. Fen bilimleri ise, insan nevinin beş duyusu gibidirler. Tür ve tarih çapında oldukları için birey olarak insanın duyuları yanılma payı çok azdır. Demek metafizik keşif ve kerametlerin ölçüsü tutturulamadığından, onlar epistemolojik kaynak olarak kabul edilmiyorlar. Onun için Sahabe yolunda keramet az olur. Ayrıca Kur'anda binlerce mucize denilebilecek bilimsel veriler var. Demek keramet, bilimsel veri ve mucize seviyesinde olamayacağı gibi sofiler de Sahabe seviyesinde olamıyorlar.

5) Hayatımızın maddi-manevî bütün ihtiyaçları Kur'anda mevcuttur. Dolayısıyla dışarıda çare aramak yanlışır. Kur'an Fatiha'dadır. Fatiha besmelededir. Besmele de şu demektir:

a) **Bi** ile demektir. Yani Müslüman kişi, her şeyi Allah'tan bilmekle beraber her şeyin bir sebebi olduğunu ve kendisinin bu sebebe başvurması gerektiğini bilir. b) **İsim** belirlenen, adı konulan, sınırı çizilen varlık ve hakikat demektir. Bu manada somut-soyut her şey Allah'ın bir ismidir. Dolayısıyla varlığın bazı kısımlarından uzaklaşmak ve onları mutlak kötü görmek yanlış olur. Kur'an kötü kabul edilen şeyleri tevhid ve sonsuzluk dairesi içinde çalıştırmamızı ve onları birleştirip barıştırmamızı yani Müslüman olmamızı emrediyor. Demek Müslüman şu üç hakikati her zaman hatırlamalı:

Hayatlarının şiarı olan besmeledeki be nedenselliği, isim bilimselliği bildirdiği gibi; hayatlarının tüzüğü olan İslam kavramının sözlük ve istilâhî manası da farklı zıtları ve farklı boyutları; mesela ulûhiyet ve rahmaniyeti birleştirmek ve barıştırmak yani ikisini bir görmek demektir.

c) **Allah..** Yani soyut bütün değer ve maneviyat; bizim öz varlığımız ve dayanağımız. Bu varlık boyutu, ölümsüz ve sonsuz olduğu için bu noktaya dayanan kişi hayatında ne korkar ne de üzülür. (Bakara, 62)

d) **Rahman..** Yani Allah ile ifade edilen bütün değerlerin sonsuz örneklerle somutlaşması; yani kâinat; yani somut olan her şey.. Onun için Kur'an çoğu yerde insanı Rahmana yönlendiriyor. Evet, kâinat ve varoluş diyalektik yapıya dayanır. Kâinattaki bütün yasalar ve kurallar Rahmaniyyetin iki eli gibidir. Bunlar asla kötü değildir. Sadece gelişmek ve üretmek için bir miktar sıcak ortam oluşturur. Bu fırına dayanmak için ise, sabır tavsiye edilir. Ki dinde sabır imanın yarısı kabul edilir. Rahman kelimesi 298 eder. Sabur kelimesi de 298 eder. Çok ilginçtir ki, esma hadisinde Sabur, Allah'ın en son ismi olarak rivayet edilmiştir.

e) **Rahim..** Yani ilahî ekstra rahmet, inayet ve şefkat... Yani insan bu maddi hayat ve düşünce serüveninde yani Rahmaniyyet fırınında çok pişerse veya zor durumda kalırsa, bu sefer Rahimiyyetin ekstra tecellilerine ve esintilerine mazhar olmak için yalvarır, yakarır, dua eder,

keşif ve keramet arar. Yasalar üstü bir tecelli bekler ve görür. Demek tasavvuf hakikati bu beş realiteden sadece Rahimiyet tecellisinin bir kısmıdır. Ki Kur’anda bu boyut dahi vardır. Yani Kur’an Allah’ın yasalarına dayanır. Allah’ın yasalarının yaşanmasını tavsiye eder ve insanın kendi akıl ve yetenekleriyle bunu bilmesinin gerekliliğini bildirir. Fakat vahiy ve özel inayetlerle, insanlığa ekstra bir destek olduğunu söyler. Konusu vahiy olan Meryem suresi Rahmaniyyet çerçevesi içinde vahiyler tarzında gelen İlahî ekstra şefkat ve inayetleri anlatıyor. Rahmaniyyet ile beraber Rahimiyetin de işlediğini bildiriyor. 19. sure oluşuyla 19 harflik Bismelenin bir tefsiri oluyor. **Hulasa:** İslam, Kur’an ve Hz. Muhammed’in yaşam biçimi, bu dokuz madde gibi binlerce realiteye dayanır; onun için son din olmuştur. Ve İslam âlemi, bu dokuz maddeyi ihmal ettiği için geriliyor ve bazen de çamura düşüyor.

Dördüncü şifre: İsm-i Âzamı Bilmek.. Önce üç temel bilgi:

- 1) Eskiden beri işitiyoruz; kim ism-i âzamı bilirse, o her şeye her bilgiye her imkâna kavuşur.
- 2) İbn Arabî, Allah’ın isimleri bu görünen yaratılış âlemidir. Arapça veya Süryanice veya başka bir dildeki kutsal sözcükler ise, isim değiller, isimlerin ismidir.
- 3) Bediüzzaman bu manada, 32. Sözde ve İşaratül-İ’cazda eşyanın hakikati esma-i ilahiyedir; Ehl-i Sünnete göre isim ve müsemma birdir, diyorsa da; genel olarak Allah’ın isimleri birer manevî hazinedir; bugünün tabiri ile Allah’ın isimleri sonsuz yetkinliklerdir, diyor. Allah’ın isimlerini soyut olarak görüyor. Bununla beraber o, başta haşir olmak üzere dinî hakikatlerin anlaşılması, ism-i âzamanın tecellisini bilmeye bağlıdır; İbn Sina eğer cismanî diriliş hakkında şüphe içinde kalmış ise bu eksiklik, o dâhinin, hakikatin en büyük tecellisi olan varlık, hayat ve maddenin mahiyetini marifet seviyesinde bilmediğindedir, diyor. (Haşir Risalesinde)

Yıllarca neden ism-i âzama bağlıdır, diye kurcaladım. Sonra Kur’anın ve Bismelenin marifet ile ilgili mucizeliklerini anlayınca, gördüm ve hissettim ki; eğer varlık varsa ve eğer bu varlık ağacının meyvesi insan ise, Allah’ın varlığını tartışmak anlamsızdır. Evet, varlık ve yaratılış vahidiyyet tecellisi olarak ism-i âzamdır; insan da ehadiyyet tecellisi olarak yine ism-i âzamdır. Bu iki hakikati, varlık ağacını ve meyvesini tanıdıktan sonra Allah’ı görür gibi inanıyorsun; fizik-metafizik, sosyal ve maddî her şeyi çözüyorsun. Huzur-u tamını kazanıyorsun: Diyorsun ki: Eğer varlık varsa ve eğer dünya ve hayat varsa mutlaka haşir ve ahiret olacaktır. Bu bilgi, matematik olarak eğer sayı diye bir gerçeklik varsa, sıfırdan sonsuza basamaklarının mutlaka var olduğunu bilmek gibidir. Bu sonsuz sayıları sayamazsak da sayı mantığını ve gerçekliğini biliyoruz. Sakın acele etmeyin; ism-i âzamı bilmek Arapça birkaç kelimeyi bilmek ve ezberlemek değildir. Hele virt olarak bazı kutsal kelimeleri tekrarlamak hiç değildir. Çünkü Bediüzzaman, tarih boyunca insanlığın (Âdemin) öğrendiği bilim dallarının her birisi Allah’ın bir ismidir. Bunların başında Allah, Rahman ve Rahim gelir. Bunlar içinde Hakîm ismi çok önemlidir. Çünkü hikmet, maddî ve manevî bütün bilimleri bilmek; onları Hz. Muhammed gibi istikamet dairesinde dengelemek demektir, diyor.. (20. Sözde ve başka Risalelerde.)

Hikmet kelimesi Risale-i Nurda dört manada kullanılmıştır: **1)** Felsefe.. **2)** Hikmet-i cedide deyimi ile fen ilimleri. **3)** Varlığın, olayların ve eşyanın faydalı yönleri. **4)** İlim, inayet, fayda ve nimet çerçevesinde Allah'ın yarattığı kâinattaki en belirgin nitelik.

Kur'anda hakîm ismi, genelde alîm ve azîz isimleri ile beraber kullanılır. Bu beraberlik der ki: Allah, ilmi ile azizdir; sonsuzdur. Hiçbir şey onu kayıt altına alamaz. Fakat hikmeti gereği, müşahhas varlıkları sınırlı ve somut olarak yaratıyor. Zaten hikmet kelimesinin etimolojisi, sınırları belirlemek demektir. Bu sınırı da ya bilimsel bir nükte veya bir fayda veya imtihan gibi bir hakikat veya bilmediğimiz başka bir mana sağlar. 24. Sözde her isim sonsuz olarak tecelli etmek ister; fakat diğer esmanın muktezayı onları sınırlar.

Bediüzzaman, vahyi ve Kur'anı kâinatın ve hayatın akli ve ruhu olarak algılıyor.. Rahman isminin tecellisi olarak görüyor. Nitekim Rahman ismi ve Kur'an kelimesi Kur'anda 57 sefer kullanılmışlar. (19×3) Demek sünnetullah çerçevesinde yaratılan kâinat ve bunun Arapça bir tercümesi olan Kur'an, Rahman isminin tecellisidir, diyor; Mektubat'ın bir çok risalesinde..

O, vahyin bu evrensel ve yasal boyutu ile beraber Kur'anın Hz. Muhammed'e verilmesini, Rahim ismine bağlar. Çünkü bu ilimlerin bu bilinç ve feyzin Hz. Muhammed'e verilmesi ekstra İlahî bir inayet ve ikramdır. Bunun bir numunesi olarak Risale-i Nur, ism-i hâkim ve rahim tecellisidir. Risale-i Nur tamamen bilimsel bir eserdir; yasal hikmet ve ekstra bir şefkat çerçevesi içinde yazılmıştır. Risale-i Nurun benim gibi bir müflise verilmesi ise, ekstra İlahî bir inayettir; keramet değildir; ikramdır. Çünkü keramete mazhar olan kişinin liyakati var olur; ikramda ise liyakat şart değildir, diyor. (9. ve 28. Mektuplarda..)

Hikmet kavramının bu manalarını bilmeyen bir yayınevi, sözlüklü külliyat yayınladı. Üstadın Avrupa felsefesi için kullandığı *hikmetsiz hikmetleri* deyimini *faydasız faydaları* diye çevirdi. Hâlbuki felsefe, anlam ve amaç araştıran bir ilim dalıdır. Fakat Avrupa'nın bugünkü felsefesi, hiçbir anlamı kabul etmediğinden önce materyalizm sonra bilinçsiz natüralizm sonra anlamsız absürtlük ve nihilizm oldu. İşte o yayınevi bu kadar önemli bir cümleyi Avrupa'nın faydasız faydaları, diye çevirebilmişti.

Beşinci Şifre: İnsanlık Hakikati

Bugün bütün sosyal ve fen ilimleri, dinin 6000 sene önce söylediği, varlık bir ağaçtır, insan onun meyvesidir, bilgisini belgelemiş duamdadırlar. Evet, adeta zaman üstü bir şekilde sonsuz bir enerji Big-Bang dedikleri patlama ile uzayda son derece hassas ölçüler ile dağıldı. Çorba haldeki bu enerji, birkaç saniye içinde yine sonsuz hassas dengeler ile parçacık oldu. Bu parçacıklar çorbası, madde ve anti-madde olarak düzene girdi.

Fakat kemalata doğru gelişim devam etsin, diye bu düzen yıkıldı. Madde anti-maddeyi temizledi; kendi varlığını Hidrojen yani bir elektron bir proton ve bu beraberliğin desteği olan bir nötron olarak büyük gazlar olarak devam ettirdi. Sonra bu gazlar küçük küçük müdahaleler ile yoğunlaşmaya ve ardından güneşler oluşmaya başladı. Bu güneşler milyarlar yıl çalıştıktan sonra varlığın gelişmesi ve güzelleşmesi için patlayıp ölüyorlar. Bu güneşlerin maddesi bu patlamalar ile diğer 110 elemente dönüşür. Bu zengin enkaz uzaya dağıldıktan sonra uzaydaki

güneşler etrafında gezegenler oluşturuyor. Bunlardan biri de dünyamızdır. İlk patlamadan dünyanın oluşumuna kadar belki beş milyar şartlar ve ihtimaller daima varlığın devamına ve güzelleşmesine yönelik gittiği gibi; dünyanın hayata mazhar olması ve bu hayatın insan ile neticelenmesi için de yine 5 milyar sefer ekstra müdahaleler oldu. İşte insan bu serüvenin bir meyvesidir. Dolayısıyla tarihte hiçbir insan grubu, varlığı ve insanı anlamsız görmedi. Fakat 19. asırda maddî bilimlere ortaya çıkınca dinî metinler ile zahiren çeliştiler. Bu çelişki ise, dil bilmekten; dolayısıyla dini yanlış anlamaktan ve bilimsel verileri yanlış yorumlamaktan kaynaklanıyordu. Evet, bu yanlış ve haksız anlaşılmalardan sonucu din ve kutsal değerlerin hayatın her sahasından dışlandı. Her şey manasız, kuru bir madde sanıldı; varlık ve hayat anlamsızlaştı. Onun için sadece bu çağda Allah'ın varlığının isbatı gerekli oldu. Bu cehalet ve yanlıgı devam ettiği için bugün de ihtiyaç oluyor.. Evet, eskiden varlık anlamlı bilindiğinden sadece Allah'ın birliği ve nitelikleri tartışılıyordu.

Fakat bu son iki asırda Avrupa'nın maddi (profan) bilimleri, materyalizm ve natüralizm cereyanlarını doğurdu. Bu iki felsefe ise varlığın ve dolayısıyla insanlığın absürt ve anlamsız olduğu algısını netice verdi. Bu anlamsız algının propagandasını yapanlar, farkına varmadan kendi kendilerine hakaret ediyorlardı. Sonra Sartre gibi bazı zeki insanlar çıktılar. Hayır, varlık anlamsız ise de; insan anlamsız değildir. Çünkü insan beni, kendini anlamlı olarak var edebilir, dediler ve varoluşçuluk ismi ile yeni bir akım başlattılar. Fakat bunun yeniliği yine işe yaramadı. Çünkü bu fikirde sonsuzluk ve kutsallık değerleri olmadığı için yine tutmadı; insanlar bu sefer, hedonist ve madde bağımlısı oluyor.

Bu kısa izahattan şu üç önemli neticeyi anlayabiliriz:

1) Mutasavvıfların vahdetül-vücut (varlığın birliği) ve insan-ı kâmil (hümanizm) tezleri ile çağdaş varoluşçuların tezleri, dünyalar kadar birbirinden farklıdır. Bunları ***Sadece İnsan*** kitabımda gösterdim.

2) Bediüzzaman en büyük insan-ı kâmil Hz. Muhammed'dir. Çünkü o, bütün ilimleri ve bütün değerleri denge ve istikamet içinde yaşadı; hiçbir şeyi anlamsız ve hikmetsiz görmedi. Denge ve ilimler ile hayatı sırat-ı müstakim içinde yaşamakla sonsuzluk ve ebedilik için hakikati gösteren ve asla kapanmayan pencere ve kapılar açtı. Dolayısıyla Kur'an ve Hz. Muhammed en büyük ism-i azamdırlar, diyor. Evet, bu ifadeleri tekzip edecek hiçbir delil olmadı ve şimdi de yoktur. Fakat Müslümanlar iki yanlış davranışta bulunuyor:

a) Dengeyi ve sırat-ı müstakimi hiç esas almıyorlar.

b) Allah'ın ism-i âzamının bereketini ve sağlıklı sonuçlarını kazanmak için ilimleri özellikle fen ilimlerini kullanmadıkları gibi bazen karşı bile çıkıyorlar.

Bir Ara Not: Sakın Müslümanlara çok çatıyorsun, demeyin. Ben Müslümanlara kızmıyorum; onlara nefret etmiyorum; tam aksine onlara çok şefkatim var. Benim bu gibi serzenişler ile demek istediğim şudur:

Birileri çıkıp eğer bu yazdıkların doğru ise neden Müslümanlar bu kadar sefildirler, demesin. Ve demeye hakkı da olmaz. Çünkü Avrupalılar sosyal ve siyasi hayatlarından dini ruhu dışlayınca nasıl önce materyalizme ve daha sonra absürtçülüğe girdiler. Müslümanlar da Hz. Muhammed'in en büyük mucizesi olan dengeyi ve sırat-ı müstakimi kaybedince zihnî, sosyal ve kültürel anarşizm çukuruna düştüler. Maalesef çıkışın birinci yolu sadece ilim iken; herkes siyasete sarılıyor. Hâlbuki siyaset o fikrî ve dinî anarşizmi daha çok ajite ediyor.

İnsan Hakkındaki İzahatın 3. Neticesi: Anlamı, sonsuzluğu ve soyut değerleri inkar eden her insan farkına vararak veya varmayarak kendine anlamsız ve absürt varlık diyor. Nefsi bunu kabul etmese de.. Çünkü varlıkta ve hayatta ne varsa insanda da vardır. Ve eğer insanda bilinç ve değerler varsa varlıkta ve hayatta daha çok vardır, diyebiliriz.

Hulasa: Milyonlarca ilim adamları insan hakikatini araştırmış ve birer kitap yazmışlardır. Ama bunların içinde Bediüzzaman'ın insan tanımı en kapsamlısıdır diyebiliriz. İşin güzel tarafı, bu konuda tek bir sayfada bir cilt kitap kadar manaları gösterebilmesidir; şöyle ki:

Hem madem gözümüzle (somut olarak) görüyoruz ve aklımızla (soyut olarak) anlıyoruz ki:

İnsan, şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli (kapsamlı) meyvesi..

Ve hakikat-ı Muhammediye (logos ve mantık) cihetiyle (yönüyle) çekirdek-i asfisi,

Ve kâinat Kur'ânının ayet-i kübrası (en büyük realitesi..¹)

Ve İsm-i âzamı taşıyan âyetü'l-kürsîsi (Allah'ı en büyük çapta gösteren belge..)

Ve kâinat sarayının en mükerrem (değerli ve kendisine ikram edilen) misafiri..

Ve o saraydaki diğer oturanlarda tasarrufa mezun (işlemeye izinli) en faal memuru..

Ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında, varidat ve sarfiyatına (gelir ve giderlerine) ve zer' (ekilmesine) nezarete memur.. Ve yüzer fenler ve binler san'atlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli (sorumlu) nâzırı (bakanı..) Ve kâinat ülkesinin arz memleketinde, Padişah-ı Ezel ve Ebedin gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı..

Ve cüz'î-küllî (küçük-büyük) harekâtı (yaptıkları) kaydedilen bir mutasarrıfı (valisi..)

Ve semâ ve arz ve cibâlin (dağların) kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrâyı (özgür akıl ve benliği) omuzuna alan (sorumluluğu üstlenen..) Ve önüne iki acip yol açılan, bir yolda zî-hayatın (bütün canlıların) en bedbahtı ve diğerinde en bahtıyarı..

Çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî.. Ve kâinat Sultanının ism-i âzamına (en geniş ve büyük yansımaya) mazhar ve bütün isimlerine en câmi (kapsamlı) bir aynası, ve

¹ Yani eğer insanlık olmazsa varlıkta ve hayatta hiçbir realite kalmaz. Ve eğer insan realitesi kabul ediliyorsa, ister istemez her şeyde realite vardır, diye kabul etmek zorunlu olur.

hitabât-ı Sübhâniyesine (aşkın konuşmalarına) en anlayışlı bir muhatab-ı hassı.. (Özel anlayışa sahip dostu..) Ve kâinatın zî-hayatları (canlıları) içinde en ziyade ihtiyaçlısı (en çok muhtaç olanı..) Ve hadsiz fakıryla ve acziyle beraber hadsiz maksatları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir biçare zî-hayatı (canlı..) Ve istidatça (yetenekçe) en zengini,.. Ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi (en çok acı çeken) ve lezzetleri dehşetli elemelerle âlûde (bulaşık..)

Ve bekaya (ebediyete) en ziyade (en çok) müştak (arzulu) ve muhtaç ve en çok lâıyk ve müstahak ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen..

Ve ona ihsanlar eden (iyilikler eden) zâtı perestîş derecesinde (taparcasına) seven ve sevdiren ve sevilen çok hârîka bir mu'cize-i kudret-i samedâniye (hiçbir şeye muhtaç olmayan aşkın İlahî gücün ortaya çıkardığı zirve bir mucize..) Ve bir acûbe-i hilkat (benzersiz, harika bir varlık..)

Ve kainatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi (donanımları) şahitlik eden, böyle yirmi küllî (evrensel ve sonsuzluk içeren) hakikatlerle (gerçeklerle) Cenâb-ı Hakkın Hak ismine bağlanan: İNSAN.. (Meyve Risalesinden..)

Hak, realite ve hukuk demektir. Realite ve hukuk ise, güzellik ve adalet dediğimiz denge demektir. Bu da başta sonsuzluk ve ebedî hayat olmak üzere bütün soyut ve manevî değerler demektir. Hakk ismi etimolojik olarak, gerçek ve gerçekleşen varlık demektir. Bunun zıt anlamı batıl kelimesidir. Bu da gerçek olmayan ve olamayan yanlış şey manasına gelir. Buna işaretten Üstad 10. Sözün 11. Hakikatine *Bab-ı İnsaniyettir; Hakk İsminin Tecellisidir*, ismini vermiş.

Altıncı Şifre: İsbat için İbrahim Suresinin İşaretleri

Büyük mütefekkir Rene Guenon diyor ki; çağını tanımayan sağlıklı bilgi elde edemez. Ve eskiden beri rivayet edilir ki; çağını ve o çağın sorumlu liderini tanımayan cahiliyet ölümü ile ölür. Yukarıda belirttiğimiz gibi menfî-müsbet yönleri ile 19. ve 20. yüzyıllar bütün tarihten daha fazla işlere meydan oldu. Bediüzzaman bunun farkındadır. Bütün asırlara hitap eden Kur'anın asrımıza özellikle dikkat çektiğini görmüş; bu asır, Kur'an ve iman için çok önemli bir asırdır, demiş. Kur'andan 33 ayetin işarî olarak bu asra baktığını gösteren Birinci Şuayı telif etmiştir.

Bu 33 ayetten biri olan 29. Ayet, İbrahim suresinin ilk beş ayetidir. Bediüzzaman bu surede beş ayrı cümlenin özellikle bu çağımıza baktığını görünce; bu beş cümleyi 29'dan sonra gelen ayetler yerine koymuştur. Diğer beş ayeti Latinceye neşretmemiştir. Başka bir mektubunda ise İbrahim suresinin bu asra çok baktığını Risale-i Nurun küfür ve dalalet cereyanlarıyla manevî cihadını teşvik ettiğini söylüyor. İbrahim suresinin sıra numarası 14'tür. Hicri 14. asır, Miladi 20. asra tekabül ediyor. İbrahim suresinin isbata yönelik bütün işaretlerini burada yazmak mümkün değil. Çünkü bu surenin tefsiri İşaratül-İ'caz büyüklüğünde müstakil bir kitap ister.

Onun için biz sadece çağımızı tanımaya ve bu çağa göre bir isbat yapabilmeye yönelik 5-6 işareti yine şifreler bazında yazacağız. Şöyle ki:

Birinci İşaret: Bu 14. surenin birinci ayetinde bizim konumuza ışık tutan dört anahtar kavram var: *Kitap.. Zulumattan nura çıkarmak.. Bi-izni Rabbihim.. Aziz ve Hamîd..*

1) Kitap kelimesi der ki: Müslümanların söylemi, düzenli ve ilmî olmalı. Ontolojik ve felsefi konular ile beraber sosyal hayat sorunlarını ve hukuku da içermeli. Çünkü hayata hitap etmeyen bir fikrin tutunma şansı pek olmaz. Kitap kelime ve etimolojik olarak bilim ve hukuk manasına gelir.

2) *Zulumattan nura çıkarasın.* Görev kipi ile söylenen ve emir manasında olan bu cümle diyor ki: Müslüman'ın söylemi ve isbat yöntemi mukayeseli olmalı. Varlığı, hayatı, hatta dini, kaderi ve musibetleri aydınlatmalı. Demek eğer bir söylem varoluş ve hayatı aydınlatamıyorsa o söylem, İslamî ve Kur'anî değildir.

3) *Bi-izni Rabbihim* kalıbı, varlığı ve hayatı gelişmek ve rububiyet için yaratan Allah'ın izni ile manasına gelir. Demek İslamın isbata yönelik söylemi, sırr-ı imtihana aykırı olmamalı. Bu aykırılık da iki tarzda olur. Söylenen söz eğer hiçbir ilmî ve iknaî nokta taşımıyorsa o söz gelişmeye elverişli değildir manasına gelir. Veya Allah'ı gösterir gibi çok açık da olmamalı. Ki kişi tercih yapmakla rububiyete ve gelişmeye mazhar olabilsin. Üstadın bu konudaki ölçüsü şudur: Yazılan ve söylenen her mesele mutlaka bir mucizelik nüktelerini içermeli. Eğer mucizevî bir mana içermiyorsa o bilgi doğru da olsa o, bu asırda yayınlanmamalı, diyor. Emirdağ I Lahikasında..

3) Aziz ismi Allah'ın sonsuzluğunu, aşkınlığını ve yetkinliğini bildiren bir kavramdır. Demek eğer dinî söylemlerde anlatılan Allah hakikati sonsuzluk ve yetkinlik manasına sahip değilse o söylemin Kur'anî ve İslamî olmadığı anlaşılır. Bu aşkınlık boyutu ile beraber anlatılan Allah hakikati duygusuz, belirsiz, saf soyut bir kavram da olmamalı. Allah'ın içkinliği yani hamîd oluşu (sonsuz nimetler sahibi ve mükemmel olması) gerçeği de anlatılmalı; gösterilmeli ve yaşatılmalı. Evet, Hamîd ismi nimet ve hayat yönüne bakar.

İkinci İşaret: 5. Ayet, söylenen hakikatlerin muhatabın kalbinde ve kafasında oturabilmesi için onun anadili ile olmalı diyor. Üstad işarî manada bu ayet Risale-i Nur'un Türkçe olmasını takdir ediyor ve ileride Kürtçeye çevrilecek diye işaret ediyor, diyor; Birinci Şuada. Evet, dinî hakikatlerin insanlık âleminde oturabilmesi için dil ve iletişim çok önemlidir. Bu noktada insanlık âlemi içinde İslam âlemi daha da önemlidir; bunlar içinde Türkler ve Kürtler daha da önemlidir. Şer cereyanları bu önemi bildikleri için bu iki noktaya çok odaklanıyorlar.

Üçüncü İşaret: Bu surenin 6-9. ayetleri, Hz. Musa'nın Yahudilere özel bir mesajını anlatıyor. Ey Benî İsrail, sakın dinden uzaklaşmayın, Firavundan yana ise asla olmayın. Maalesef, İslam Âlemi Yahudi milletinin Beni-İsrail (dindar-medeni millet olma) vasfını inkâr etti; onları materyalizm ve natüralizm Firavununun saffına itti. İslam Âlemi çağdaş bir Musa olarak bu yanlış düzeltilmeli. Yoksa dinî mesajların gücü ve isbatı dünyada daima kötürüm kalacaktır. Hz. Musa bu mesaja şükür hakikatine dikkatleri çekiyor. Şükür ise memnuniyet

ve lezzet özellikleri ile hakkâktin isbatına önemli bir delildir. Fakat maalesef materyalist medya bunları bozuyor. Çok ilginçtir ki; dünya medyasının çoğu Yahudilerin elindedir.

Dördüncü İşaret: Bu 14. Surenin 10. Ayetidir: O topluma gelen elçiler, göklerin ve yerin Fatırı olan Allah'ın varlığı hakkında şüphe mi olur. O Allah ki, dinî sistemi, sizin gelişmeniz için gönderiyor. Yeryüzündeki egemenliğinizi kıyamete kadar uzatmak istiyor, dediler. Peygamberlerin kendilerine geldiği o millet ise, siz elçiler bizim gibi birer beşerden başka bir şey değilsiniz. Ayrıca bizi geçmiş tarihimizden de koparmak istiyorsunuz. Siz bize çok güçlü apaçık bir delil getiriniz; yoksa biz size uymayacağız, dediler.

Bu 10. ayette bizim konumuz olan isbat yöntemi ile ilgili dört anahtar kavram var; şöyle ki:

a) *Elçiler*, çoğul olmakla işaret eder ki; 20. Asır gibi dönemlerde bireyden ziyade cemaatler bu isbat ve ikna görevini üstlenmeli.

b) *Allah'ta şüphe mi olur*, cümlesinin grameri Allah'ın varlığında şüphe mi olur, tarzında takdir edilir. Asr-ı Saadette Allah'ın varlığı tartışılmadığından bu cümle 20. Asra bakıyor, diyebiliriz.

c) *Göklerin ve yerin Fatırı olan Allah..* Bu cümlede göklerin ve yerin Yaratanı değil de Fatırı denmesi, şu üç hakikat içindir.

* Fitrat kavramı varlıkların canlı ve bilinçli olduğunu bildirir. Demek nedensellik yöntemi ile yaratılmışlığı isbattan ziyade varlıkların mahiyetini, canlı ve şuurlu oluşlarını başka bir tabir ile marifeti anlatmamız gerekir.

* *Gökler metafizik, yer fizik* varlığın ifadesidir. Bu dualiteli deyim der ki: Asıl önemli olan zıtların varlığı değildir; Bu zıtları dengelemek ve bu dengeden fitrat denilen güzel ve canlı bir baharı çıkarmaktır.

* ***Fitrat*** hakikat ve ilim âleminde hikmet ile ifade edilir. Hikmet bütün ilim dallarını içeren bir kavramdır; der ki: Ey dinî değerlere inanmayan bilim çevreleri, sizin uğraştığımız bütün bilim alanları, Allah'ın fitrat olarak varlığa sunduğu soyut ve somut sonsuz bir bilinçtir. Bu bilinçli ve anlamlı varoluş bir okyanustur. Siz ehl-i ilim nasıl bu fitratın sahibini tanımiyorsunuz?! Dolayısıyla materyalizm çölünde susuzluktan boğuluyorsunuz.?!

d) *Allah sizi gelişmeye çağırıyor*, cümlesi inkâr içinde olan toplumlarda ilerencilik fikrinin takıntı halinde olduğunu gösterir. *Kıyamete (belirlenmiş ecele) kadar sizin iktidarınızı uzatır*, cümlesi onların devletçilik takıntılarına işaret eder. *Siz elçiler, bizim gibi bir beşerden başka bir şey değilsiniz*, sözleri onların lafta da olsa eşitlikçi olduklarını; haliyle manevî ve ilmî üstünlüğü görmediklerini gösterir. *Bize apaçık bir delil (sultan-otorite) getirin*, sözleri onların ilmî analizlerden ziyade otoriteye göre ölçme ve değerlendirme yaptıklarını ve imtihan sırrını bilmediklerini gösterir.

Beşinci İşaret: İbrahim suresinin 24. ve 25. ayetleri, evrensel ve önemli bir temsili açıklıyor.. Şöyle ki:

24. Ayet: *Görmedin mi? Allah nasıl bir misal vermiş: O misal şudur: Çok hoş bir söz ki, çok hoş bir ağaç gibidir. Kökü öyle yerleşmiş ki hiçbir şey onu sökemez. Dalları ise gökyüzünde yayılmıştır.*

25. Ayet: *Bu ağaç, Rabbinin izni ile her zaman ürününi verir. Allah sürekli olarak insanlar için örnekler veriyor ki; mesaj alsınlar.*

Üstad Kastamonu Lahikasında dört-beş delil ile **kelimeten tayyibeten, ke-şeceretin tayyibetin** ifadesi Risale-i Nura bakıyor diyor; bunu ebcedî değerler ile isbat ediyor. Nitekim *O ağaç, Rabbinin izni ile her zaman meyvesini verir*, cümlesi 1952 eder. Risale-i Nurun bu tarihte matbuat vasıtasıyla yayınlanmasına işaret eder. Bu cümle tenvin ve iki şedde ile beraber 2034 eder. Bundan 20 yıl sonra.. Demek o zaman Risale-i Nurun anlaşılması daha geniş bir alanda ve daha net bir durumda olacaktır.. İnşaallah..

26. Ayet: *Pis bir sözün de misali pis bir ağaç gibidir: Bu ağaç, hiçbir kökü (gerçeklik yönü) olmadığı ve yerden (sonsuzluk toprağından) koparıldığı için hiçbir yerde durmuyor (hiçbir fayda vermiyor..)*

Kelimetin habisetin ifadesi 1997 eder. *Şecere-i habise* deyimini 2040 eder. *Mesal* kelimesi, 570 (19×30) eder; Mehdi, İsa, Kur'an ve Deccale bakar. *O habis ağaç, yeryüzünden kopuktur; hiçbir yerde durmuyor*, mealindeki cümle, tenvin ile beraber 2026 eder.

Altıncı İşaret: Bu surenin 27. ayetidir; mealen şöyledir: **Allah, iman edenleri, dünyada da ahirette de kavli-i sabit ile ayakta tutar. Zalimleri ise saptırır. Allah istediğini yapandır.**

Bu 27. ayetin de konumuz ile ilgili birkaç kelimesi var; şöyle ki:

Kavl-i sabit asla değişmez, yanlışlanmaz ve yıkılmaz söz demektir. Bütün rivayetlerde ve tefsirlerde bu sözün **La-ilahe illallah** olduğu yazılıdır. Bu **La-ilahe illallah** sözünün bugünkü dildeki manası, sonsuz olmayan hiçbir şeye tapılmaz demektir. Bu mana der ki: Başta Allah ile ilgili olmak üzere dinî hakikatleri sonsuz olarak anlamalı ve anlatmalı. Sonsuz olmayan bir hakikat daima yıkılmaya mahkûmdur. Realite olarak asla isbat edilemez.

Eğer **dualiteli olan bir varoluşta nasıl sonsuzluk olur**, diye sorulursa **Cevap**; İslam dini zıtları dengelediği ve eşitlediği için göreceli farklılıklar kalkar; varlık ve varoluş yine sonsuz olur. Mesela Müslümanlar dünya ve ahireti, bilim ve dini, ruh ve bedeni bir gördüğünden onlar dünyada da ahirette de yıkılmazlar. Dengesiz gidenler demek olan kâfirleri ise Allah saptırır. Onları varlığın ana damarlarından koparır. Çünkü varoluş imtihan içindir; bu ise istikamet ve denge ile olur. Allah yasalar koymuş olsa da, sonsuz ve aşkın olduğundan o her şeyi yapabilir.

Bu 27. ayette anlatılan istikamet ve imtihanı kazanmak için 27. Mektup olan Lahikalardaki düsturları esas almak gerekir. Evet, Risale-i Nur dünya denilen bu imtihan meydanında kavli-i

sabittir, verimli bir ağaçtır. Dünyayı ve ahireti kurtarır; hurmanın hem meyve hem gıda olması gibi..

Bir gün Hz. Peygamber, bu 27. ayette anlatılan şecere-i tayyibenin ne olduğunu sahabelere sorar; kimse cevap vermez. Genç Abdullah İbn Ömer cevap vermek ister; fakat orada oturan babasından çekinir. Hz. Ömer bunun farkına varır; hayır, oğlum, gel söyle der. O, bu şecere-i tayyibe hurma ağacıdır, der. Resulullah da bu söylemi tasdik eder. (Zemahşeri, Keşşaf..)

İşte bu rivayetin asıl manasını Miraç Risalesi olan 31. Sözde görüyoruz; mealen şöyledir:

Bu âlem-i şehadet bir sahradır; din ve dinin anlattığı hakikatler, o sahra içinde birer vahadır; dini bilgiler, o vahadaki hurma ağacı gibidir; maneviyat o vahadaki ma-i hayat gibidir. Dünyanın çöl olması imtihan hakikati içindir. Yoksa gayb âlemleri sonsuz imkânlarla sahip, tükenmez hazinelerdir. Miraç ise bu hazinelerin farkına varılmasıdır. Ve geri gelip bunları insanlığa müjdelemektir.

Son İki Not: 1) *Kavl-i sabit (sonsuzluk) ile isbat yapılır, mealindeki **yüsbetû bil-kavlis-sabiti** sözünün ebcedî değeri 2014 ediyor.. 2)* Bir ağabey bir ay önce bana sen tefsir yapıyorsun. Hâlbuki bize izah, şerh, taşhiye ve isbat lazımdır, demişti. Sonra bu yazıyı hazırlarken gördüm ki; Hicri 4. asra kadar izah, şerh, haşiye ve isbat manaları, tefsir ve tevil kavramı ile ifade ediliyormuş.

05. 06. 2014

Bahaeddin Sağlam